

*Світличина І. А.
ст. викладач кафедри фінансів
Житомирської філії ПВНЗ "Європейський університет"*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто проблему раціонального використання й охорони земельних ресурсів та запропоновано один з основних напрямів її вирішення - розвиток інноваційно-орієнтованого землекористування.

Ключові слова: сільськогосподарські угіддя, землекористування, інноваційний розвиток, корисний ефект, ефективність використання землі, конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції.

Постановка проблеми. Найважливіше значення землі як головного національного багатства, що забезпечує життєдіяльність усього населення держави, створює продукти харчування й сировину для промисловості, становить основу продовольчої безпеки країни, зумовлює об'єктивну необхідність її раціонального використання. Незалежність будь-якої країни в сучасному світі визначається в першу чергу забезпеченістю продовольством, тому проблема раціонального використання земельних ресурсів не втрачає актуальності.

Проведена земельна реформа торкнулася головним чином зміни форм власності на землю, залишивши питання організації та управління використанням землі на розсуд землекористувачів. Недосконалість законодавчої бази, відсутність чітких критеріїв раціонального використання землі, що регламентують діяльність землекористувачів, разом з важкими загальноекономічними умовами перехідного періоду зумовили негативні зміни якісних і кількісних характеристик сільськогосподарських угідь.

Аналіз останніх досліджень. Інноваційний розвиток ефективного землекористування досліджувався у наукових працях вітчизняних вчених: В.В. Горлачука, Б.М. Данилишина, Д.С. Добряка, М.І. Долішнього, С.І. Дорогунцова, М. В. Коритника, Л.Я. Новаковського, І. М. Песчанської, А. Я. Сохнич, Ю. І. Стадницького, В.М. Трегобчука., Третяка А., Ю.Ю. Туниці, П.П. Руснака. О. В. Шкільова та ін.

Разом з тим, і досі залишається багато актуальних, не розв'язаних проблем щодо теоретико-методологічних аспектів інноваційного землекористування, визначення єдиного, загальнопризнаного підходу до його розвитку. Все це і зумовило необхідність проведення подальшого дослідження.

Метою написання статті є узагальнення існуючих теоретико-методологічних засад інноваційного землекористування в контексті забезпечення раціонального використання земель та їх охорони.

Завданнями статті є:

- уточнити сутність раціонального землекористування;
- визначити критерії оцінки ефективності використання землі;
- запропонувати стратегію інноваційного розвитку землекористування.

Об'єктом дослідження є процес землекористування на сільськогосподарських підприємствах.

Теоретико-методологічною основою дослідження є діалектичний підхід з принципами системності та послідовності до вивчення явищ і процесів ефективного землекористування, праці вітчизняних і зарубіжних вчених за темою дослідження, законодавчі та нормативні акти державних органів, що регулюють земельні відносини.

Методи дослідження: монографічний, наукової абстракції, балансовий, а також прийоми аналізу, синтезу, табличний, графічний тощо.

Виклад основного матеріалу. Використання земельних ресурсів може бути визнано раціональним в тому випадку, якщо воно задовольняє економічні потреби в рамках екологічно підходу, а економічна діяльність здійснюється з дотриманням екологічних вимог, спрямованих на охорону землі як бази природокористування (рис.1)

Рис. 1. Схема організації раціонального використання земельних ресурсів

Ми вважаємо, що існуюча практика використання земель не відповідає сучасним екологічним і економічним вимогам. Під раціональним використанням сільськогосподарських земель необхідно розуміти таке їх використання, яке забезпечує відтворення ґрунтової родючості з урахуванням екологічних вимог агроландшафту, а також дозволяє отримувати максимальний корисний ефект від їх використання в довгостроковому періоді.

Критерієм ефективності використання землі в умовах дефіциту матеріально-технічних і фінансових ресурсів у землекористувачів повинна служити величина прибутку на одиницю площі при збереженні обсягів виробництва продукції та досягнення бездефіцитного балансу гумусу і поживних речовин у ґрунті.

Подальший розвиток системи ефективного землекористування необхідно планувати відповідно до стратегії інноваційного розвитку, яка включає:

- збільшення внеску науки і техніки в розвиток ефективності використання землі;
- забезпечення прогресивних перетворень у сфері матеріального виробництва;
- підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на світовому ринку;
- зміцнення екологобезпеки землекористування;
- збереження й розвиток сформованих наукових шкіл тощо.

Отже, інновації в землекористуванні повинні бути головною "дієвою силою" теоретичних сценаріїв і практичної реалізації земельної реформи, одним з основних факторів економічного росту. У зв'язку з чим, пропонуємо наступну структуру механізмів науково-інноваційного розвитку сільськогосподарського землекористування (рис. 2).

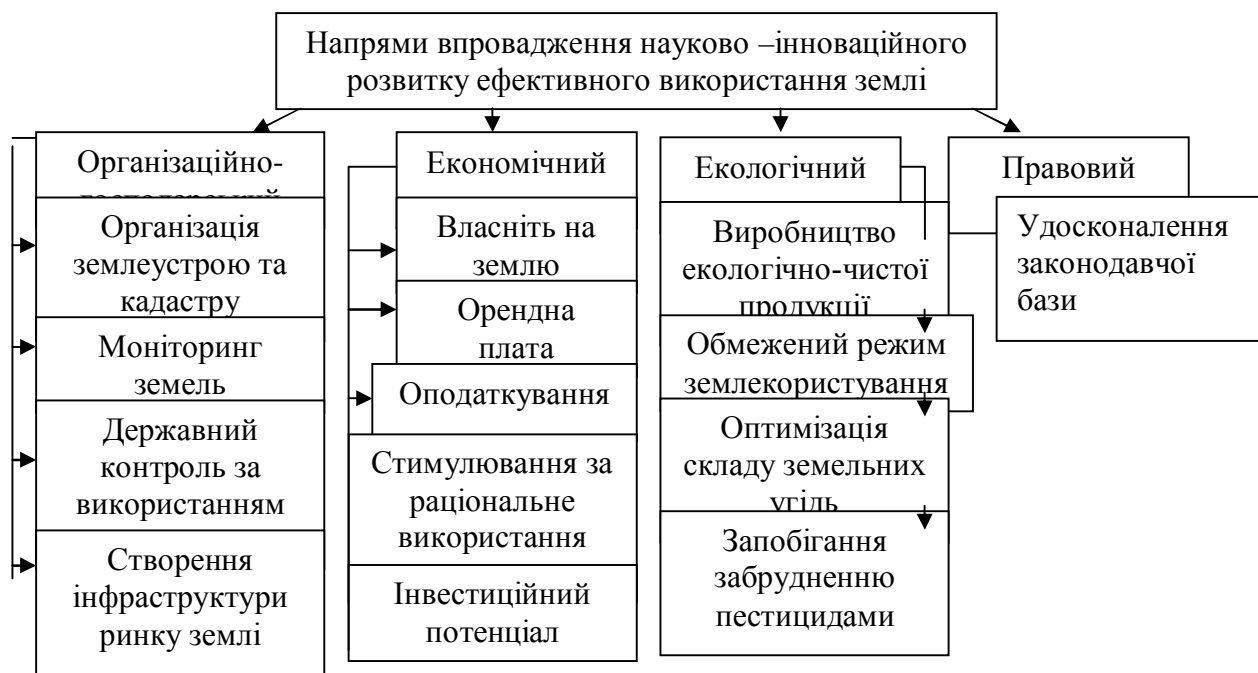

Рис. 2. Основні напрями науково-інноваційного розвитку ефективного землекористування

Дослідження питання ефективного використання землі дозволило сформуванню основних принципів інноваційної діяльності:

- правовий режим охорони інтелектуальної власності;
- інтеграція наукової, науково-технічної діяльності в практичну діяльність землевласників та землекористувачів;
- підтримка конкуренції в сферах земельної науки і техніки;
- концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках наукового розвитку землекористування;
- стимулювання ділової активності в науковій, науково-технічній та інноваційній діяльності;
- розвиток міжнародного наукового співробітництва.

Основні види ефекту інновацій у землекористуванні наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Види ефекту інновацій у землекористуванні

Вид ефекту	Сутність ефекту
Економічний	Отримання корисних економічних результатів від науково-технічних розробок (інновацій)
Екологічний	Врахування впливу інновацій на екологічний стан земельних ресурсів
Науково -технічний	Підвищення наукоємності землекористування
Фінансовий	Оптимізація співвідношення фінансових витрат та результатів впровадження інновацій
Соціальний	Відображення змін умов діяльності людини, господарюючої на землі

Доцільно зазначити, що для формування умов інноваційно орієнтованого землекористування існує потреба у корегуванні функцій органів системи управління земельними ресурсами, до яких необхідно віднести:

- сприяння розвитку науки, у тому числі прикладної, підготовки наукових кадрів і малого інноваційного підприємництва в землекористуванні;

- створення програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності в сфері використання землі;
- формування державних замовлень на науково-дослідні роботи щодо організації раціонального використання й охорони земель;
- запровадження податкових та інших важелів державного регулювання, що формують активний вплив на ефективність інноваційних рішень у сфері землекористування;
- посередництво у взаємодії академічної, вузівської та прикладної науки, що стимулює кооперацію в розвитку інноваційно орієнтованого землекористування.

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що інновації в землекористуванні повинні бути головною "дієвою силою" теоретичних сценаріїв і практичної реалізації земельної реформи, одним з основних факторів економічного росту. Для формування умов інноваційно орієнтованого землекористування пропонуємо провести корегування функцій органів системи управління земельними ресурсами, зокрема в напрямку сприяння розвитку науки, створення інноваційних програм землекористування, формування державних замовлень на відповідні науково-дослідні роботи тощо.

Список використаних джерел:

1. Коритник М.В. Удосконалення економічного механізму ефективного використання земельних ресурсів / М.В. Коритник // Економіка АПК. - 2006. - № 9. - С.87.
2. Лазарева О.В. Методичні аспекти формування економіко - екологічного механізму управління землекористуванням / О.В. Лазарева // Економіка АПК. - 2006. - № 12. - С.62-65.
3. Третяк А. Напрями формування державної земельної політики, або зміна пріоритетів земельної реформи / А. Третяк // Землевпорядний вісник. - 2008. - № 1. - С. 21-33.
4. Шкільов О.В. Ефективність використання орендованих земель і збереження їх родючості // Економіка АПК. - 2008. - № 6. - С. 7-11.

Свитлишина І. А. Инновационное развитие пользования землей: теоретико-методологический аспект

В статье рассмотрена проблема рационального использования и охраны земельных ресурсов, а также предложено одно из основных направлений ее решения - развитие инновационно-ориентированного землепользования.

Ключевые слова: сільськогосподарські угоддя, землепользування, інноваційне розвиток, корисний ефект, ефективність використання землі, конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції.

Svitlyshyna I. A. Innovative development of using by the earth: methodological-theoretical aspect.

In the article the problem of rational use and protection of land resources, as well as invited one of the main directions of its decision - the development of innovation-oriented land use.

Keywords: agricultural land, land use, innovative development, useful effect, the efficiency of land use, the competitiveness of agricultural products.